

Περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Βοσπόρου.

Πραγματευόμενοι τὸ περὶ ἐλευθερίας τοῦ Βοσπόρου ζήτημα, δὲν ἀξιούμεν νὰ πραγματευθῶμεν οὐδαμῶς τὸ γενικὸν τῆς Ἀνατολῆς. Σήμερον μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Κωνσταντινουπόλεως, εὐρίσκεται τὸ ζήτημα τοῦτο τεθὲν ἐκεῖ παρὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς ἐξαπατηθείσης, ὡς πρὸς τοῦτο, κατὰ τὴν ἐμὴν δοξασίαν· κατ' εὐτυχίαν ὁμως ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις, μήτε συμμετέσχε τῆς ἀπάτης ταύτης, μήτε τὴν ὑπέθρεψεν, ἀλλὰ τὸ ζήτημα εὐρίσκεται ἐνταῦθα, καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ εὔρῃ τὴν λύσιν του. Ἡμεῖς πραγματευόμενοι τὸ παρὸν ζήτημα τοῦ ναυτικοῦ δικαίου, ὑποθέτομεν ὅτι τὸ τῆς Ἀνατολῆς ἔχει τὴν ἐσίαν του εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, διότι φρονοῦμεν ὅτι θέλει ἐπανελθῇ ἐκεῖ ὡς ἔγγιστα. Ἀξίωμα πλέον περισπούδασον δὲν ὑπάρχει, παρὰ τὸ τῆς ἐλευθερίας τῶν θαλασσῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν ἰσθμῶν, τῶν συνενούντων δύο θαλάσσας· ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο μάλιστα, ἡ κενοδοξία καθημέραν ζητεῖ νὰ κατασρέψῃ πρὸς ὄφελός της. Δὲν ἐλησμονήσαμεν ὅτι ἡ Ἑνετία, εἰς τὰς ἐνδόξους της ἡμέρας, ἐζήτει νὰ κυριαρχῇ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, καὶ ν' ἀποκλείῃ αὐτῆς τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν ἄλλων ἐθνῶν· διότι τότε ἐθεώρει ὅτι ἡ ἀμυντικὴ γραμμὴ τῆς Ἑνετίας ἤρχιζε περὶ τὸ σόμιον τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου, καθὼς ἡ Ῥωσσία θεωρεῖ αὐτὴν ἀρχίζουσαν περὶ τὸν Ἑλλησποντον. Ἡ Ἑνετία δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ κλείσῃ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν διότι δὲν ἦτον ἡ μόνη παραθαλασσία δύναμις· ἀλλ' ἐνόσφῃ ἡ Ἑνετία ἦτον ἰσχυρὰ, ἡ κυριαρχία της ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς, διετηρήθη κατὰ τὰ μᾶλλον καὶ ἦτον.

Ἡ κυριαρχία τῆς Τουρκίας ἐπὶ τὸν Βόσπορον (καὶ ἐννοῶ μὲ αὐτὴν τὴν λέξιν τὴν μεταξὺ Εὐξείνου καὶ Μεσογείου

διώρυγα, ἀπὸ τὰς Κυανέας νήσους μέχρι τῆς ἐξόδου τοῦ Ἑλλησπόντου·) πολὺν καιρὸν ἐγένετο δεκτὴ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ δικαίῳ τῷ λόγῳ, διότι ἡ Τουρκία ἦτον τὸ μόνον παραθαλάσσιον κράτος τοῦ Βοσπόρου, καὶ σχεδὸν καὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐξείνου. Ἀλλὰ τὰ πράγματα μετέλλαξαν, ὅταν ἡ Ἀζοφία θάλασσα ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωσῶν· καθότι ὁ Εὐξείνος ἀπέκτησε τότε νέον παραθαλάσσιον κράτος· καὶ ὄχι μόνον ὁ Εὐξείνος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Βόσπορος· διότι βεβαίως, παραθαλάσσιοι θεωροῦνται ὅλοι ἐκείνοι, εἰς ὅσους ἡ διόδος τοῦ ἰσθμοῦ εἶναι ἀναγκαία διὰ νὰ εἰσδύσουν εἰς ἄλλας θαλάσσας· ἡ Ῥωσσία λοιπὸν διὰ μόνης τῆς κυριεύσεως τῆς Ἀζοφίας ἔγινε παραθαλάσσιον Κράτος τοῦ Βοσπόρου· ἔκτοτε ὁ Βόσπορος δὲν ἐδύνατο νὰ ᾔναι κλεισμένη θάλασσα καὶ τοῦτο ἐφφρόνησεν ἡ Ῥωσσία ἐπιζητήσασα ἐπιμόνως τοῦ Βοσπόρου τὴν ἐλευθερίαν· διὰ τοῦτο μέχρι καὶ περιλαμβανομένης τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐφρόντισε νὰ συνομολογήσῃ μετὰ τῆς Τουρκίας τὴν ἐλευθερίαν εἰσοδὸν ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου δι' ὅλα τὰ ἔθνη· ἀλλ' ἡ ἐλευθερία αὕτη περιωρίζετο εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα ἦσαν ἐξηρημένα.

Ἰδέτε πῶς βαίνουν τὰ πράγματα. Ἡ Ῥωσσία ἐζήτει κατ' ἀρχάς νὰ μένῃ ἀνοικτὴ ἡ θύρα δι' ἧς ἐκοινωνοῦσε μετὰ τῆς Εὐρώπης· ὑπερότερον ἐθεώρησεν ὅτι τότε μόνον δύναται νὰ διαφυλάσῃ τις τὴν θύραν ἀνοικτὴν χωρὶς φόβον, ὅταν κρατῇ τὰς κλείδας καὶ δύναται νὰ τὴν κλείῃ εἰς τοὺς ἄλλους. Τοῦτο ἐσκόπευεν ἡ συνθήκη τοῦ Χουνκιάρ - Σκελεσσί, ἡ ὁποία πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρῶτον ἔργον, δι' οὗ ἡ Ῥωσσία ἐζήτησε νὰ οἰκαιοποιηθῇ τὸ δικαίωμα τῆς κλειδώσεως τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Εὐξείνου, δικαίωμα τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἡ Τουρκία μόνη ἐνέμετο.

Ἡ ἔξωσις τῶν πολεμικῶν πλοίων ἀπὸ τὸν Βόσπορον καὶ ἀκολούθως ἀπὸ τὸν Εὐξείνον, καθιεροῦνται πανδήμως ἀπὸ τὴν συνθήκην τοῦ 1809 μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αγγλίας. Ὁ ναύαρχος Δούκουορθ παραβιάσας τὸ ξενὸν τοῦ Ἑλλησπόντου ἦλθε καὶ ἠγκυροβόλησε μετὰ τοῦ στόλου του πλη-

σίον τῶν νήσων τοῦ Πρίγγιπος. Ἴδου τί περιέχει τὸ ἄρθ.
 11 τῆς ἀπὸ 1809 συνθήκης. “ Ἐπειδὴ ἐν παντὶ καιρῷ ἀπη-
 „ γορεύθη εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ
 „ ζενὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δηλ. εἰς τὸν ἰσθμὸν τοῦ
 „ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Εὐξείνου, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀρχαῖος
 „ οὗτος κανὼν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους πρέπει καὶ εἰς τὸ
 „ ἐξῆς νὰ διατηρῆται, ἐν καιρῷ εἰρήνης, παρὰ πάσης δυνά-
 „ μεως, ὅποια καὶ ἂν ᾖ, ἡ Βρετανικὴ αὐτὴ ὑπο-
 „ χρεοῦται νὰ συμμορφοῦται μὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην.”

Ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ τις πλείους παρατηρήσεις περὶ τοῦ
 ἁρθρου τούτου, ἀλλὰ περιορίζομαι εἰς δύο μόνον, ἀναγο-
 μένας εἰς τὸ ἀναχεῖρας ζήτημα. Πρῶτον, εὐκόλως δύναται
 τις ν’ ἀνακαλύψῃ ἐν τῷ ἁρθρῷ τούτῳ, τὴν πρόθεσιν τῆς
 Ἀγγλίας τοῦ νὰ ἐμποδίσῃ εἰς τὰ Ῥωσσικὰ πολεμικὰ πλοῖα
 τοῦ Ἑλλησπόντου τὴν διόδον. Τὰ πράγματα ἐσράφησαν
 κατὰ τῆς προθέσεως τοῦ διαπραγματευθέντος τὴν συνθήκην·
 ἀλλ’ εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ λέξεις, πᾶσα Δύναμις ὅποια
 καὶ ἂν ᾖ, αἰνίττονται τὴν Ῥωσσίαν. Ἡ Ἀγγλία
 ἀντιπράττουσα κατὰ τῆς Ῥωσσίας ἠθέλησε περὶ τὰς Κνα-
 νέας νήσους νὰ κλείσῃ τὸν Βόσπορον· ἡ δὲ Ῥωσσία ἠ-
 θέλησε καὶ αὕτη κατὰ τὸν Ἑλλησπόντον νὰ κλείσῃ
 τὸν Βόσπορον, πολιτευομένη κατὰ τῆς Ἀγγλίας. Μά-
 ταια δολιεύματα τῆς ιδιοτελείας! Ἡ Ἀγγλία ἠπατήθη
 περὶ τὸ 1809, καθὼς ἡ Ῥωσσία ἐγελάσθη, ἐλπίζω, πε-
 ρὶ τὸ 1833. Μόνη ἡ δικαιοσύνη δὲν ἀπατάται, διότι δὲν
 ζητεῖ πώποτε ν’ ἀπατήσῃ. Ἀνοίξατε εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὴν
 διώρυγα ταύτην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἂς μὴ ζητῇ ἕ-
 καςος ἡμῶν νὰ τὴν οἰκαιοποιηθῇ· ἡ ἐλευθερία δὲν ὑπόκειται
 εἰς ἀπάτην, καθὼς καὶ ἡ πολιτικὴ.

Ἐνόσφ ἡ Ὀθωμανικὴ ἐπικράτεια ἦτον ἰσχυρὰ, ὁ Βό-
 σπορος ἀληθῶς σφαλισμένος ἐγγυᾶτο τὴν ἀσφάλειαν τῆς
 Εὐρώπης ἡ ὅποια, ἔχουσα τὴν Τουρκίαν προμαχῶνα κατὰ
 τῆς Ῥωσσίας, ὥφειλε νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν
 πρὸς ὀχύρωσιν τοῦ προμαχῶνος τούτου, ἀναγνωρίζουσα εὐ-
 λαβῶς τὴν οὐδετερότητα καὶ συναινοῦσά εἰς τὸ κλείσιμον

τοῦ Ἑλλησπόντου, διὰ τούτου δὲ εἰς τὸ κλείσιμον τοῦ Εὐξείνου· διότι εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὅταν ὁ Βόσπορος διαμένῃ οὐδέτερος, ἢ Ῥωσσία ἐντὸς τοῦ Εὐξείνου θέλει προσατεύεται καὶ δεσμεύεται ἐνταυτῷ διὰ τὸν λόγον τοῦ ὅτι, ἢ μὲν Εὐρώπῃ δὲν δύναται νὰ προσβάλῃ ἐν τῷ Εὐξείνῳ τὴν Ῥωσσίαν· ἢ δὲ Ῥωσσία δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Εὐξείνου διὰ νὰ προσβάλῃ τὴν Εὐρώπην. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἤθελεν ὑπάρξῃ ἰσότης μεταξὺ τῶν μερῶν· διότι ἢ Ῥωσσία τότε, μήτε ἤθελε κινδυνεύει νὰ πάθῃ κατὰ τὸν Εὐξείνου, μήτε ν' ἀπειλῇ τοὺς ἄλλους. Ἐν μέρος θαλάσσης, δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου, ἤθελε παύσῃ, κοινῇ συναινέσει, τοῦ νὰ ᾔναι ζάδιον πολέμου καὶ ἐπειδὴ τὸ μέρος τοῦτο δὲν ἐχρησίμευεν εἰς οὐδένα, οὐδεὶς εἶχε δικαίωμα νὰ παραπονεθῇ.

Δὲν θαυμάζω λοιπὸν, ὅτι ἡ συνθήκη τοῦ 1809, μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἀγγλίας, ἀνεγνώρισε τοῦ Βοσπόρου τὸ κλείσιμον καὶ συνήνεσαν εἰς τοῦτο αἱ ἄλλαι δυνάμεις· κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, τοῦ Βοσπόρου ἡ οὐδετερότης δὲν ἦτον μυθώδης, διότι τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος ἐδύνατο νὰ διατηρήσῃ αὐτήν· ἀλλὰ σήμερον συμβαίνει τὸ αὐτό; Βεβαίως ὄχι. Ἡ συνθήκη τοῦ Χουνκιάρ - Σκελεσσὶ ἔθεσεν ὡς χρὴν, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἀντὶ νὰ ᾔναι ὁ Βόσπορος οὐδέτερος καὶ ἀνεξάρτητος, θέλει χρησιμεύσει εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ὡς γέφυρα κατὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τότε τὰ πάντα μετεβλήθησαν· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ χρῆσις ἄλλων μέσων πρὸς διατήρησιν τῆς ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς τοῦ Βοσπόρου οὐδετερότητος.

Ἐν παρόδῳ ἀναφέρομεν, ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ζερήσῃ τις τὴν Κωνσταντινούπολιν μερικῶν ὠφελημάτων, τὰ ὅποια ἔχει ἐκ φύσεως, καὶ νὰ θυσιάσῃ τις αὐτήν διὰ νὰ ἀμεριμνήσῃ ἡ Εὐρώπῃ ἡ φύσις ἐδωρήσατο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ πλεονέκτημα τοῦ νὰ ᾔναι ἡ ἀποθήκη τοῦ Ἀσιατικοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀντὶ νὰ παρεμποδίσωμεν τὸν προορισμὸν τοῦτον, ἅς τὸν ὑποβοηθῶμεν μάλιστα. Ἡ Κωνσταντινούπολις πρέπει νὰ μείνῃ πόλις παγκόσμιος, ὅπου ὁ

λα τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς συναπαντώμενα θέλουν ἐξευγενίξῃ τὰ ἦθη των, καὶ ἐναλλάττῃ τὰ πλούσια προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς βιομηχανίας των. Πᾶν σύστημα ἀπεναντιούμενον εἰς τὴν κλῆσιν ταύτην, φρονῶ ὀλέθριον καὶ ὀλιγόβιον ἐνταυτῷ, διότι ἔχει τὴν φύσιν αὐτὴν πολέμιον· ἀλλὰ διὰ τῆς οὐδετερότητος μάλιστα θέλομεν διατηρήσει τὸ παγκόσμιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὅποιον εἶναι δώρημα τῆς φύσεως· διότι ἡ Κωνσταντινούπολις τότε μάλιστα ἔσεται ἡ πόλις ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ἡ καθέδρα τοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὅτε μὴν ἀνήκουσα εἰς κανὲν ἔθνος καὶ εἰς κάμμιαν ἐπικράτειαν δὲν ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς χεῖρας κανενὸς ὡς ὄπλον κατὰ τῆς Εὐρώπης.

Οἱ Τούρκοι ἔσφαλον μέχρι τοῦδε, διότι κατέχοντες τὸν Βόσπορον δὲν ὠφελούντο οἱ ἴδιοι· τοῦτο ἦτον λυσιτελὲς πρὸς τὴν Εὐρώπην· ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεπον ν' ὠφεληθῶσιν ἀποχρώντως καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ τοῦτο ἦτον δυσύχημα· διότι ἐξ αἰτίας των ἀπετύγχανεν ἡ κλῆσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τώρα ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐπιζητοῦμεν τὴν οὐδετερότητα ὑπὲρ τοῦ Βοσπόρου, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς ἰσχύος τῶν Τούρκων, ὡς ἀναγκαῖον ὅρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀνεξαρτησίας· τὴν ἐμπορικὴν καὶ ἐξευγενισικὴν δραστηριότητα, διότι τοῦτο ἡ φύσις αὐτὴ ἐφίεται.

Ἡ διὰ τοῦ Βοσπόρου ἐλευθέρα δίοδος θέλει εξασφαλίσαι τὴν πολιτικὴν του οὐδετερότητα· ἡ δὲ καθημέραν γινομένη μεταβολὴ τῶν θεσμῶν α] ἐγγυᾶται τὴν ἐμπορικὴν δραστηριότητα·

Κατὰ ποῖον δικαίωμα ἡ Ῥωσσία ἐναντιοῦται εἰς τοῦ Βο-

α] Ἐγγύησις τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητος εἶναι ἡ ἀσθένεια τῆς Τουρκίας ἡ ὁποία τὴν ἀναγκάζει νὰ σέβεται τὸ Εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον· ἡ ἀσθένεια τῆς Τουρκίας εἶναι ἀναγκαία διὰ νὰ γίνῃ ἡ Κωνσταντινούπολις κέντρον πολιτισμοῦ καὶ ἐμπορείου τοῦ κόσμου· αἱ θεσμοθεσίαι, τὰς ὁποίας εἰς τὸν Κουλ-χανὲ ὑπεσχέθη ὁ Σουλτάνος εἶναι σύμπτωμα τῆς Τουρκικῆς ἀσθενείας· ἀλλ' αὐταὶ αἱ θεσμοθεσίαι δὲν θέλουν πώποτε ὑπάρξει ἀληθῶς· εἶναι κακὸν τὸ νὰ μὴν ἐκλαμβάνωνται τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας ὡς εὐρῶφίας δείγματα.

Σημ. τοῦ Συντ.

σπόρου τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐπομένως τῆς Μαύρης Θαλάσσης; Καμμία συνθήκη δὲν ἀπαγορεύει τὸν πλοῦν τῶν πολεμικῶν πλοίων ἐντὸς τοῦ Εὐξείνου, τοῦ ὁποίου τὸ κλείσιμον εἶναι συνέπεια τοῦ κλεισίματος τοῦ Βοσπόρου. Ἐπειδὴ τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἐμποδίσθησαν νὰ εἰσέρχωνται ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου, συνέπεσεν, ἐκ συνέπειας, ὁ Εὐξείνος ν' ἀπολαύσῃ τοῦ αὐτοῦ πλεονεκτήματος· ἀλλὰ ἐκ συνέπειας θέλει τὸ χάσει καθὼς τὸ ἀπέκτησεν· ἡ δὲ Ῥωσσία δὲν δύναται νὰ μεμφιμοιρῇ δικαίως περὶ τούτου, διότι δὲν ἔχει περισσότερον δικαίωμα νὰ ζητῇ τοῦ Ἑλλησπόντου τὸ κλείσιμον διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν Σεβαστούπολιν, παρ' ὅ,τι οἱ Γάλλοι ἤθελον ἔχῃ νὰ ζητήσουν τὸ κλείσιμον τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ διὰ νὰ προστατεύσουν τὸ Τουλὸν, ἢ οἱ Ῥώσσοι αὐτοὶ ν' ἀπαιτήσουν τὸ κλείσιμον τοῦ Σουνδ διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν Πετρούπολιν. Ὁ Εὐξείνος δὲν εἶναι καὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ᾔναι κλεισμένη θάλασσα, ἐπειδὴ δὲν ἔχει κἀνὲν γινώρισμα θαλάσσης κλεισῆς. Αὕτη δὲν εἶναι ἐσωτερικὴ τῆς Ῥωσσίας θάλασσα, ἔχει ἄλλους παρὰ τὴν Ῥωσσίαν παραθαλασσίους, δέχεται τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως, καθὼς τοῦ Ἀνιεπέρ καὶ τοῦ Ἀνιεζέρ· ὅθεν τὸ κλείσιμον τοῦ Βοσπόρου δὲν εἶναι ἀρχὴ πολιτικὴ, ἀλλὰ τυχαῖον συμβεβηκὸς, καὶ τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο εἶναι ἡ συνέπεια τῆς οὐδετερότητος τοῦ Βοσπόρου, καθὼς ἐννοήθη μέχρι τοῦδε ἡ οὐδετερότης αὕτη.

Ἄλλ' ἡ οὐδετερότης πρέπει νὰ διατηρηθῇ σήμερον μὲ μέτρα διάφορα ἀφ' ὅσα ἐχρησίμευσαν ἄλλοτε. Ὁ Βόσπορος ἄλλοτε διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἐκλείσθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον· τῶρα πρέπει ν' ἀνοιγῇ εἰς ὅλους. Τῶνόντι, ὅταν ὅλοι ἡμποροῦν αἰφνηδίως νὰ ἐπιπέσουν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, οὐδεὶς δὲν θέλει τὸ ἐπιχειρήσει, ἐνῶ σήμερον μόνη μία δύναμις ἡμπορεῖ ἀτιμωρήτως νὰ τολμήσῃ τοιοῦτον τόλμημα, καὶ τοῦτο μακρὰν τῆς ἐπιβλέψεως τῶν ἄλλων δυνάμεων. Ἐκ τοῦναντίου ἐνόσω οἱ Ἀγγλικοὶ Γαλλικοὶ, Ῥωστικοὶ, καὶ Αὐστριακοὶ στόλοι διαπλέουσιν ἐλευθέρως τὸν Βόσπορον, ἡ Κωνσταντινούπολις ἔσεται ἐλευθέρη καὶ ἀνεξάρτητος διὰ τῆς ἀμοιβαίας τῶν δυνάμεων ἐπι-

τηρήσεως. Οἱ Τοῦρκοι ἄλλοτε εἶχον ἀποχρώσαν δύναμιν διὰ νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Βοσπόρου· δὲν τὴν ἔχουν πλέον, καὶ ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ φροντίσῃ περὶ αὐτῆς. Καθημέραν ἀκούομεν ὅτι ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ ζήσῃ ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως προπύργιον ἐναντίον τῆς Ῥωσσίας καὶ προπύργιον λέγοντες ἐννοοῦμεν δύναμιν τινα· λοιπὸν ἄλλο προπύργιον τῆς Εὐρώπης ἐναντίον τῆς Ῥωσσίας δὲν εὐρίσκομεν νὰ θέσωμεν, παρὰ τὴν Εὐρώπην αὐτήν. Ὅλ' αἱ συνθήκαι καὶ ὅλ' οἱ χάρται τοῦ κόσμου δὲν ἀξίζουν ἐναντίον τῆς Ῥωσσίας, ὅσον ἐν πλοῦν 120 κανονίων.

Ἡ δευτέρα σκέψις μου περὶ τοῦ ἄρθρου τῆς συνθήκης τοῦ 1809 εἶναι ἡ ἑξῆς. Ἐπειδὴ τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀναγνωρίζει ὅτι τοῦ Βοσπόρου ἡ οὐδετερότης εἶναι ἀρχαῖος κανὼν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, καὶ δικαίωμα ἀναπαλλοτρίωτον, ἐὰν ἡ Εὐρώπη νομίξῃ καλὸν τῆς οὐδετερότητος τὴν κατάργησιν, μετὰ τῆς Τουρκίας πρέπει νὰ πραγματοποιῇ περὶ τούτου καὶ ὄχι μετὰ τῆς Ῥωσσίας. Τοῦτο εἶναι σπουδαῖον· διότι ἡ Ῥωσσία δὲν ἔχει κανὲν δικαίωμα νὰ ἐπιζητῇ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Εὐξείνου τὸ κλείσιμον· καμμία συνθήκη δὲν ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ Εὐξείνος Πόντος ἦτον κλειστὴ θάλασσα. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι τόσον νέον, ὥςτε φρονῶ, ὅτι ἐὰν μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς οὐδετερότητος τοῦ Βοσπόρου, ἡ Ῥωσσία ζητήσῃ τινὰς ἐγγυήσεις διὰ τὸν πλοῦν τοῦ Εὐξείνου, εἶναι δίκαιον τότε νὰ ἐπεξεργασθῇ τις ποῖαι ἐγγυήσεις ἡμποροῦν νὰ τῇ χορηγηθῶσι, χωρὶς νὰ βλαφθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῶν θαλασσῶν. Ἡ Ῥωσσία δὲν εἶναι μὲν ἡ μόνη παραθαλάσσιος δύναμις τοῦ Εὐξείνου, ἀλλ' εἶναι ἡ κυριώτερα, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἔχει ἀρκετὰς δυνάμεις πρὸς ὑπεράσπισίν της, καὶ δὲν χρήζει ἄλλων ἐγγυήσεων, εἶναι δίκαιον ὅμως νὰ ἐπεξεργασθῇ τις τὰς ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας δύναται νὰ προτείνῃ· διότι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐξαίρῳμεν ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀνατολικῶν θαλασσῶν, τὴν ὁποίαν ζητοῦμεν ἢ ἀποκαταστήσωμεν, καμμίαν δύναμιν ὁποῖα καὶ ἂν ᾖ νὰ ἵσταται. Ἡ Ῥωσσία ἀποσπάσασα ἀπὸ τὴν νομαδικὴν βαρβαρότητα τὸ μέρος ἐκείνο τῆς Ἀνατολικῆς Εὐ-

ρώπης τὸ περιβρεχόμενον ἀπὸ τὴν Μαύρην θάλασσαν, παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν πολιτισμὸν, διὰ τοῦτο τὸ εὐποίημα ἡ Εὐρώπη ὀφείλει εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν Ῥωσσίαν.

Ἄλλ' ἐπ'ἀνερχόμενοι εἰς τὸ κύριον ζήτημα, νομίζομεν ἀναντιρρήτον, ὅτι μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐλῆς μόνον πρέπει νὰπραγματευθῶμεν περὶ τῆς καταργήσεως τῆς κλειδώσεως τοῦ Βοσπόρου, διότι εἶναι δικαίωμά της, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ παραχωρήσῃ μὴ δυναμένη νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ ἡ ἰδία. Διὰ τοῦτο ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ τοῦτο ὡς κυριαρχικὸν δικαίωμα, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ὀφείλει λόγον εἰς οὐδένα. Περὶ τὸ 1833, μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Χουνκιὰρ-Σκελεσι, ἡ Ἀγγλία παρεπονεῖτο ἐντὸς ὑπομνήματός τινος, ὅτι ῥωσσικὰ πλοῖα εἰσῆλθον εἰς τὸν Βόσπορον ἐναντίον τῆς συνθήκης τοῦ 1809· ἡ Τουρκία ἀπεκρίθη ὅτι τὸ κλείσιμον τοῦ Βοσπόρου εἶναι ἐν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Α. Τ. καὶ δὲν ἐκπηγάξει ἀπὸ τὴν συνθήκην τοῦ 1809 ἡ ὁποία ἀνεγνώρισε μόνον τὴν ὑπαρξίν του· ἐπομένως ἡ Πόρτα ἠδύνατο νὰ κάμῃ τὴν χρῆσιν, τὴν ὁποίαν ἔκρινεν ὡφέλιμον εἰς τὰ συμφέροντά της νὰ κάμῃ, καὶ νὰ τὴν παραχωρήσῃ ἢ νὰ τὴν διατηρήσῃ χωρὶς νὰ ἡμπορῇ κανεὶς νὰ παραπονεθῇ νομίμως περὶ τούτου· ἐκείνο τὸ ὁποῖον ἀπεκρίθη μετὰ λόγου ἡ Πόρτα εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸ 1833, δύναται νὰ ἀποκριθῇ μὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ εἰς τὴν Ῥωσσίαν κατὰ τὸ 1839, ἐὰν τῇ ἀρέσῃ νὰ παραιτηθῇ κατὰ τὴν ζήτησιν τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὸ δικαίωμα τοῦ κλεισμοῦ τοῦ Βοσπόρου, τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ὑπερασπισθῇ· μόνον λοιπὸν μετὰ τὴν Τουρκίαν πρέπει νὰ διαπραγματευθῇ τὸ ζήτημα τῆς ἐλευθερίας τοῦ Βοσπόρου.

Μένει ἐν τελευταίον ζήτηματὸ πλέον σπουδῆς ἄξιον καὶ τὸ πλέον δύσκολον. Πῶς δηλ. νὰ ἐπιχειρισθῶμεν τὰς περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Βοσπόρου διαπραγματεύσεις, καὶ κατὰ ποίας περιστάσεις; ἐνῶ οἱ σύλαιοι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας ἐλλιμενίζονται εἰς τὰ Βουρλά ἢ εἰς τὴν Τένεδον· τὸ νὰ ζητηθῇ δι' ἐκὸς ὑπομνήματος ἡ ἐλευθερία τοῦ Βοσπόρου εἶναι πρᾶγμα πάντῃ ἀνωφελές, διότι τότε ἡ Τουρκία δὲν θέλει ἀπαντήσῃ

εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡ Ῥωσία. Τὰ πράγματα εἶναι εἰς τοιαύτην κατάστασιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὥστε ἡ Πόρτα πώποτε δὲν θέλει ἐπιτρέψει τὴν εἴσοδον τοῦ Βοσπόρου, εἰμὴ μόνον εἰς τοὺς ατόλους οἱ ὁποῖοι ἤθελον εἰσελθεῖν ἄνευ ἀδείας. Πρέπει ἡ ἐλευθερία τοῦ Βοσπόρου νὰ ὑπάρχῃ πραγματικῶς προτοῦ νὰ ἀποκατασταθῇ ὡς δικαίωμα, διότι ἡ Πόρτα οὐδὲν θέλει παραχωρήσει ἀπὸ ἀδυναμίαν· θέλει ἐπικυρώσει ὅμως ὅλα, καὶ κατὰ τοῦτο δὲν δύναμαι οὐδόλως νὰ τὴν μεμθῶ. "Αἱ δυτικαὶ δυνάμεις, ἔλεγεν ὁ Σουλτὰν Μαχμούδ, μοὶ ἐπρόσφερον τῶντι ἀδιαλείπτως τὴν βοήθειάν των κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἀλλ' ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε αἱ περὶ βοηθείας προσφοραὶ των, ὅτε εἶχον ἀνάγκην αὐτῶν, δὲν ἔφερον περισσύτερον ἀποτέλεσμα ἀφ' ὅσον ἔφερον αἱ ἀπειλαὶ των κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ὅτε διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς συνθήκης τοῦ Χουνκιάρ σκελεσὶ, τὴν ὁποίαν ἀφῆκαν αὐταὶ νὰ μοὶ ἐπιβληθῇ, καὶ ἐπειδὴ αὐταὶ ἔδειξαν μὲν ζόλους καὶ ἀπέστειλαν ὑπομνήματα, ἀλλ' ἐγὼ ἰδὼν τὴν Ῥωσίαν νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ νὰ διατηρῇ τὴν συνθήκην της, δὲν θέλω πλέον δώκῃ πίσιν εἰς τοὺς λόγους τῶν δυνάμεων, εἰμὴ ὅταν οἱ ζόλοι των ἤθελον διαβῇ τὰ Δαρδανέλια. Τότε μόνον, τότε, θέλω κοινοποιήσῃ τὰ φρονήματά μου, διότι προτοῦ δὲν θέλω δυνηθῇ νὰ τὸ κάμω χωρὶς νὰ ἀφανισθῶ καὶ μέχρι ἐκείνης τῆς ὥρας, ὁποιασδήποτε ἀπαιτήσεις ἤθελε κάμῃ ἡ Ῥωσία, θέλω ἐνδώσῃ εἰς αὐτάς.

Ἐπάγω τὸ τελευταῖόν μου συμπέρασμα ἐν δυσὶ λέξεσι· ἡ ἐλευθερία τοῦ Βοσπόρου ἀποτελεῖ ὅλην τὴν Εὐρώπην προστάτιδα τῆς Τουρκίας, ἐν ᾧ ὁ κλεισμός τοῦ Βοσπόρου τὴν παραδίδει ἀφύλακτον εἰς μόνην τὴν καταπιεστικὴν προσασίαν τῆς Ῥωσσίας· ἄρα, ὅστις ἔχει ἓνα μόνον προσάτην ἔχει κύριον, καὶ ὅστις ἔχει πολλοὺς προσάτας, καὶ ἂν ἤθελεν ἦναι ἀδύνατος, εἶναι ἀνεξάρτητος, διότι πολλοὶ προσάται ἰσορροποῦμενοι οὐδετεροῦνται.

Σαινμάρκ-Ζιραρδὲν
καθηγητὴς καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας.